

Maja Grøtting Espestøyl

Ekstreme holdninger i ekstreme uttrykk

Nasjonalsosialisme og black metal

Bacheloroppgave i Musikkvitenskap

Veileder: Solveig Rivenes Lone

Mai 2023

Maja Grøtting Espestøyl

Ekstreme holdninger i ekstreme uttrykk

Nasjonalsosialisme og black metal

Bacheloroppgave i Musikkvitenskap
Veileder: Solveig Rivenes Lone
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for musikk

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Å skrive denne bacheloroppgaven har vært en interessant og lærerik prosess, med mye egenrefleksjon rundt vanskelig tematikk. Jeg er takknemlig for å ha hatt friheten til å skrive om et tema som fascinerer meg, selv om temaet jeg valgte også har bydd på mye sinne og frustrasjon.

Mye tanke har gått til hvordan jeg burde formulere meg når jeg skriver om et så sårbart tema som høyreekstremisme er. På enden av det hele, føler jeg meg usikker på om jeg har greid å være fintfølede nok.

Jeg ønsker å takke min veileder Solveig Rivenes Lone for god hjelp og rettleiding i form av samtaler og grundige tilbakemeldinger underveis i prosessen.

Jeg vil også rette en stor takk til mine foreldre og min gode venninne og klassekamerat Lina Steen, for gode samtaler rundt oppgavens tematikk som har hjulpet meg i egen refleksjon, og for å ha vært et ekstra par briller mot slutten. Takk til familie og venner for støtte gjennom et utfordrende semester.

Takk!

Sammendrag

Med tiden beveger vi oss stadig lenger bort ifra annen verdenskrigs grusomheter. Likevel henger dens ideologier fremdeles igjen både hos enkeltindivider og i grupper og bevegelser verden over, og de later ikke til å blekne. Dette kan man se av blant annet NSBM, som er en nasjonalsosialistisk subsjanger og -kultur innen black metal. Denne bacheloroppgaven vil undersøke følgende problemstilling: *Hvordan kommer de ekstreme holdningene innenfor black metal-sjangeren til uttrykk gjennom NSBM-musikk, og på hvilken måte kan vi forholde oss til denne musikken?*

I søken etter et svar på spørsmålene i problemstillingen, tar oppgaven for seg temaer som hvithet, maskulinitet og «oss mot dem»-mentalitet i black metal. Den undersøker især et tysk NSBM-bands historie og politiske holdninger, og tar for seg innholdet i deres sangtekster og musikk, for å se om man kan finne en tydelig sammenheng mellom sangene og holdningene. Oppgaven diskuterer også spørsmålet om ytringsfriheten burde ha grenser i kunstuttrykk gjennom eksempler fra black metal-scenen og NSBM-scenen.

Abstract

As time goes by, we are moving further and further away from the horrors of the Second World War. Nevertheless, its ideologies still linger both amongst individuals and in groups and movements worldwide, and don't seem to fade. This can be seen in for example NSBM, which is a national socialist subgenre and subculture within black metal. This bachelor's thesis will discuss the following problem: *How are the extreme attitudes within the black metal genre expressed through NSBM music, and in what way can we respond to this music?*

In the search for an answer to the questions, the thesis deals with themes such as whiteness, masculinity and an “us against them” kind of mentality in black metal. It investigates the history and political views of a German NSBM band and examines the content of their lyrics and music to see if there's a clear connection between the songs and the attitudes. Through examples from the black metal scene and the NSBM scene, the paper also discusses the question of whether the freedom of speech should have limits in artistic expression.

Innholdsfortegnelse

FORORD	1
SAMMENDRAG	2
ABSTRACT	2
1.0 INTRODUKSJON	4
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLING.....	4
1.2 AVGRENSNING AV TEMA	5
1.3 OM OPPGAVENS STRUKTUR OG KILDER.....	6
2.0 TEORI	8
2.1 BEGREPSAVKLARINGER OG DEFINISJONER.....	8
2.2 BLACK METAL	10
2.3 NSBM.....	13
3.0 ABSURD OG HENDRIK MÖBUS	16
4.0 DISKUSJON	22
4.1 SANGTEKSTER	22
4.2 HVITHET, MASKULINITET OG «OSS MOT DEM»-MENTALITET I BLACK METAL	25
4.3 SKAL YTRINGSFRIHETEN HA GRENSER I KUNSTUTTRYKK?	27
5.0 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	32
6.0 BIBLIOGRAFI	33

1.0 Introduksjon

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Temaet for denne oppgaven er ekstreme holdninger i ekstreme musikkuttrykk, og den vil dreie seg om en subsjanger innenfor black metal: Nasjonalsosialistisk black metal (NSBM). Det som fikk meg til å ville skrive om dette temaet, er den tilsynelatende udødelige høyreekstremiteten i samfunnet. Høyprofilerte politikere blant annet i Sverige, USA, Frankrike og her i Norge med blant annet Alliansen, er høyre-radikale og fronter fremmedfiendtlige holdninger. Her til lands har vi også bevegelser som SIAN (Stopp islamiseringen av Norge) og den nynazistiske bevegelsen «den nordiske motstandsbevegelsen», som for så vidt ikke er stor i Norge, men som i tillegg har aktive medlemmer i Sverige og Finland. Hvor hører alt dette hjemme i et globalisert verdenssamfunn?

På jakten etter ekstremiteter innenfor black metal-sjangeren fant jeg raskt ut at det var langt flere hendelser enn jeg hadde sett for meg. Dermed ble det mye vanskeligere å velge ut akkurat hva jeg skulle skrive om, og slik gikk jeg fra å ville skrive om black metal til heller å sette søkelys på nasjonalsosialistisk black metal. I samme øyeblikk dukket det opp spørsmål som «vil jeg egentlig se på alt det vonde som «viktig», og gi det oppmerksomhet?» og «*burde* jeg skrive om noe av dette?». Til det siste spørsmålet har jeg åpenbart kommet fram til at ja; det burde jeg. Grunnen til det er at jeg synes det er viktig å belyse hva ekstreme holdninger og tankesett kan føre til. Likedan som sokker, skrot og hybelkaniner, forsvinner ikke mennesker som hater andre mennesker og kulturer når man skyver dem under teppet. For å presisere: Jeg vil ikke sammenligne mennesker med søppel, men billedliggjøre at fornektelse ikke fører til orden.

Personlig har jeg hørt mye på tung musikk, spesielt nu-metal med blant annet de amerikanske bandene Slipknot og Korn. Det som kjennetegner mange av sangtekstene deres er alvorlige personlige problemer og/eller forstyrrelser, og misantropi¹ – akkurat som i black metal, som jeg vil komme tilbake til. Mange av deres tekster har svært eksplisitt og grafisk innhold, deriblant Slipknots “Disasterpiece” fra albumet *Iowa* (2001). Til tross for det ujevne innholdet i teksten, har jeg hørt mye på denne låta; ikke på grunn av teksten, men på grunn av den heftige energien til bandet og måten teksten synges på. For å få fram hva jeg vil fram til med denne

¹ «En misantrop er en menneskehater, menneskefiende eller menneskeforakter». (Gundersen, 2023).

informasjonen, er nok det enkleste å fortsette å bruke meg selv som eksempel: Jeg ser på meg selv som et relativt normalt, empatisk og imøtekommende menneske, uten ønsker om å forverre livet til noen på noen som helst måte. Likevel kan jeg gå så langt som å si at jeg har kost meg glugg i hjel når jeg har hørt på denne musikken. Jeg synes det er herlig stygt, rett og slett, og det er en sangtekst – kun en sangtekst – selv om den handler om de verste tankene et menneske kan ha. På et vis er det noe som er litt fint med å få noe slikt uttalt og kjørt rett inn i øregangene sammen med trommer, fuzz-gitar, bass og forvrengt vokal. Det er rått, det er stygt, det er ondt, men det er menneskelig. Jeg kan derfor ikke påstå at sangtekster som Slipknots “Disasterpiece” har en tendens til å inspirere mennesker til å utføre grusomme handlinger mot hverandre, hjernevaske eller hva det skulle være – det blir som å si at tv-spill oppfordrer til vold. På den annen side dukker det opp flere spørsmål i hodet mitt rundt hvorfor liker jeg denne musikken så godt. Hvorfor tar jeg meg som oftest ikke nær av innholdet, og hvorfor synes jeg det til tider kan være litt kult? Hva er galt med meg? Jeg har selv aldri hørt på musikk med nazistisk innhold, og har aldeles ingen planer om å gjøre det utover forskningen til denne oppgaven, men siden innhold i annen ekstrem musikk ikke har noen stor betydning for meg selv; hvor stor rolle spiller innholdet i en sang for en fan av NSBM, og videre; har disse sangteksternes innhold forankring i tekstforfatterens egne holdninger? Kan ekstreme uttrykk lede til ekstreme holdninger? Hva med gruppentallitet i band? Hva med ytre påvirkning til ekstreme handlinger? Hva gjør at ytterliggående ideologier sniker seg inn i tung musikk heller enn annen musikk? På bakgrunn av disse spørsmålene har jeg formulert følgende problemstilling: *Hvordan kommer de ekstreme holdningene innenfor black metal-sjangeren til uttrykk gjennom NSBM-musikk, og på hvilken måte kan vi forholde oss til denne musikken?* For å besvare problemstillingen min har jeg valgt å i all hovedsak se på det tyske NSBM-bandet Absurd, men for å sette det i en større sammenheng vil jeg på veien også trekke fram noen av de sentrale bandene i black metal-sjangeren.

1.2 Avgrensning av tema

Jeg har valgt å avgrense tema til å gjelde sjangeren og subkulturen black metal, og videre innskrenket det til å handle om den enda mindre undergrunnskulturen NSBM, med det tyske bandet *Absurd*. Gjennom min forskning på black metal har jeg opparbeidet meg en mening om at Absurd ikke på noen måte speiler den gjengse black metal-musikerens bakgrunn eller holdninger.

Dette mener jeg er viktig å påpeke ettersom stigmaet rundt subkulturen i en viss grad fortsatt lever. Selv om jeg vil vise at man kan dra tråder mellom black metal og nasjonalsosialistisk black metal, vil jeg understreke at disse to ikke må forveksles. Videre vil jeg med denne oppgaven ikke understøtte synet på black metal-miljøet som et hatsk, fiendtlig og satanistisk miljø; selv om sangtekstene kan ha slike temaer, er det viktig å huske at de generelt sier svært lite om menneskene bak den. Jeg mener at det er viktig å se på hva som eventuelt ligger bak det ekstreme og/eller kontroversielle innholdet i sangtekstene, siden Absurd verdenskjente og dermed har mange lyttere.

1.3 Om oppgavens struktur og kilder

Jeg vil begynne med en teoridel der jeg vil skrive om temaene ekstremisme, høyreekstremisme, nasjonalsosialisme og ytringsfrihet. Grunnen til dette er at bandet – eller casen – jeg har valgt krever en forklaring eller påminnelse om hva disse begrepene innebærer, og i diskusjonsdelen av oppgaven vil jeg forsøke å diskutere casen i lys av dem. For begrepsavklaring har jeg hovedsakelig benyttet meg av Store Norske Leksikon, siden det ikke er ment som et dypdykk inn i hvert av temaene, men som et overblikk og en oppklaring av betydningene. Deretter vil jeg gi en kortfattet gjenfortelling av black metals oppstandelse, med noen sentrale band, og hva som kjennetegner sjangeren. Som kilder til denne delen bruker jeg blant annet den engelske forfatteren Dayal Pattersons bok *Black Metal – Evolution of the Cult* (2013) og NRK-dokumentaren *Helvete* (2020), fordi disse inneholder intervjuer av sentrale musikere i black metal-scenen. I tillegg vil jeg bruke Ryan Buesnels oppgave fra 2020, *National Socialist Black Metal: A case study in the longevity of far-right ideologies in heavy metal subcultures*, og Benjamin Hedge Olsons *Burzum shirts, paramilitarism and National Socialist Black Metal in the twenty-first century*, som begge omhandler black metal, men spesielt NSBM. Ryan Buesnel som er doktorgradsstipendiat ved The School of Theology på Charles Sturt University i Australia. (Buesnel 2020, s. 16). Benjamin Hedge Olson er adjunkt i historie ved South Puget Sound Community College i USA. (Olson 2021, s. 27. Linkdin, u.å.).

Til slutt i teoridelen vil jeg beskrive hva NSBM er, og til det vil jeg bruke nevnte oppgaver av Ryan Buesnel og Benjamin Hedge Olson, og episodene #08: *Make Black Metal Hate Again – Again [NSBM]* og #05: *The Hendrik Möbus Sessions Part 1* fra den svenske musikkpodkasten

Urkult. *Urkult* er et avsnitt under den svenske nynazistiske radiokanalen Nordisk Radio, ledet av Fredrik Vejdeland, som er aktiv i Den nordiske motstandsbevegelsen. (Frihetskamp, 2023). Programlederen for *Urkult* er Ulf Larsson og faste medarbeidere er Linus Persson og Simon Holmquist. (Nordisk Radio, u.å.). Denne podkasten vil jeg også bruke som hovedkilde til informasjon Absurd, med fokus på Hendrik Möbus. Der bruker jeg i tillegg del to av intervjuet med Möbus: #06: *The Hendrik Möbus Sessions Part 2*. Det skal nevnes at det ikke har vært det enkleste å finne gode kilder for Absurd; en kan tenke seg at dette er på grunn av en til dels velfungerende sensur av innhold som stort sett faller utenfor lovens grenser. Valget falt på podkasten på grunn av dens tilknytning til både black metal-miljøet og til det nynazistiske, og fordi den fungerer som primærkilde for bandet.

I oppgavens diskusjonsdel, vil jeg diskutere Absurd i lys av informasjonen jeg har lagt fram i teoridelen, og forsøke å knytte det opp til problemstillingen. Her vil jeg trekke inn diverse akademisk litteratur fra databasen RILM (Répertoire International de Littérature Musicale), for å støtte opp om mine argumenter. Jeg vil også benytte meg av eldre nyhetsartikler fra NRK, Nettavisen, Adresseavisen og Der Spiegel. Den siste delen vil bestå av avsluttende refleksjoner uten en konkret konklusjon; dette på grunn av at musikkvitenskap faller innenfor humaniora: Ifølge Forskningsrådet «omfatter humaniora mange ulike fag som har det til felles at de søker å fortolke, forklare og forstå mennesket, menneskelige uttrykk og menneskers kulturelle omgivelser». (Forskningsrådet 2021). Mine erfaringer, opplevelser og inntrykk vil derfor ha noe å si for min tolkning av temaene, og slik kan jeg ikke komme fram til et konkret svar eller en absolutt sannhet.

På grunn av at denne oppgaven inkluderer innhold om ekstreme holdninger som rasisme og antisemittisme, ser jeg meg nødt til å legge ved en klargjøring: I teori- og case-delene av oppgaven vil jeg objektivt legge fram informasjonen jeg har samlet, og i diskusjonsdelen vil jeg forsøke å diskutere informasjonen fra foregående deler på en ikke-svart/hvitt måte. Derfor vil jeg påpeke og understreke at jeg ikke stiller meg bak noen av de kontroversielle utsagnene eller holdningene jeg legger fram, og jeg tar fullstendig avstand til hatefulle og/eller ulovlige bevegelser og ideologier.

2.0 Teori

I denne delen vil jeg, som nevnt, begynne med en gjennomgang av begrepene ekstremisme, høyreekstremisme, nasjonalsosialisme og ytringsfrihet. Deretter vil jeg ta for meg kjennetegn ved sjangeren black metal og dens utvikling, gjennom å trekke fram noen av de viktigste bandene. Til sist vil jeg forklare hva NSBM er og hvordan fenomenet oppsto.

2.1 Begrepsavklaringer og definisjoner

Jeg vil starte med å gi en definisjon av hva som kan anses som *ekstremisme*. Ifølge Store Norske Leksikon er begrepet samlebetegnelse for ideologier og handlinger som preges av ytterliggående holdninger særlig tilknyttet politikk. Man kalles en ekstremist om man er tilhenger av slikt tankegods, men hva som er ekstremt og ytterliggående, beror gjerne i stor grad av både sosial sammenheng og perspektiv: I land som vårt eget, hvor befolkningen i hovedsak slår ring om Grunnloven, demokratiet, maktfordelingen, menneskerettighetene og sekulariseringen, vil det kalles politisk ekstremt å ville gjøre store endringer. Om noen vil innføre noen form for diktatur i Norge, vil disse – sett i lys av den gjeldende samfunnsstruktur og styreform – bli oppfattet som ekstreme. Mennesker som vil frarøve religiøse eller etniske minoriteters grunnleggende rettigheter slik nedfelt i Grunnloven og i internasjonale menneskerettsavtaler, kan også kalles ekstreme. I andre land kan det være andre verdier, ideologier og holdninger som blir oppfattet som ekstreme: Kina, Nord-Korea og Saudi-Arabia er eksempler på stater med diktaturstyring, hvor det å ønske seg et demokrati i stedet og økt respekt for menneskerettigheter vil bli oppfattet som ekstremisme. (Thoresen 2020). For øvrig er det flere diktaturer enn demokratier i verden i dag. (Gylterud, 2023). Ser vi tilbake på vårt eget lands historie og kampen for stemmerett for alle voksne samfunnsborgere ved valg til Stortinget, finner vi at forkjemperne og deres meningsfeller gjerne ble oppfattet som politiske ekstremister. Generelt kan begrepet ekstremisme ses som samlebetegnelse for ønsker om store samfunnomveltninger. En stor og rask endring kan eksempelvis være en revolusjon, og derfor oppfattes begrepene *ekstrem* og *revolusjonær* som nært beslektet i politisk sammenheng. Felles for ekstremister og revolusjonære er at de – ut ifra teorien – kan se det som mulig og enkelte ganger ønskelig å ty til vold for å oppnå endringer i politikk og samfunn. (Thoresen 2020).

Et eksempel på en politisk ekstrem retning er *høyreekstremismen*, som ifølge Store Norske Leksikon omfatter ytterliggående holdninger på den politiske høyresiden. Få vil assosiere seg med dette begrepet fordi det omfatter holdninger eller ideologier og handlinger som ofte er stigmatisert eller til og med forbudt. Begrepet kan brukes om politiske partier og bevegelser, men også om andre, mindre grupper eller aktivister. Rasisme, fremmedfiendtlighet, anti-demokratiske holdninger, etnisk nasjonalisme og konspirasjonsteorier er alle eksempler på hva som gjerne knyttes opp mot begrepet. (Jupskås 2019). Nazisme og fascisme faller også innenfor høyreekstremisme, som bringer meg inn på den politiske ideologien *nasjonalsosialismen* som vil bli ekstra relevant for denne oppgavens andre case som er NSBM-bandet Absurd.

Parallelt med fascismens frammarsj i Italia etter første verdenskrig, gjorde en annen politisk ideologi seg gjeldende i Tyskland og Østerrike, nasjonalsosialismen, som er det samme som *nazisme*. «Nazisme» er ifølge Store Norske Leksikon en sammenfatning av «nasjonalsosialisme», som ikke skal forbindes eller forveksles med «sosialisme»; det finnes omtrent ikke likhetstrekk mellom de to tenkemåtene. Man antar at det likefullt var et bevisst valg å bruke begrepet – slik skulle man trekke flere tilhengere. Nazismen var tuftet på politiske strømninger i disse to landene fra omkring århundreskiftet, særlig völkisch-bevegelsen og pangermanismen – begge sentrert omkring det å samle det tyske folk til en stat eller ett land. Imidlertid var ikke det å være tysktalende det samme som å være «innenfor», da essensen i ideologien var rasistisk, aggressiv nasjonalisme, ekstrem antisemittisme og ingen tillit til demokratisk styresett. I nazismens fiendebilde befant omtrent alle andre ideologier og politiske retninger seg; det være seg kommunisme eller sosialdemokrati, liberalisme eller konservatisme. Politiske motstandere ble uansett retning ofte mistenkeliggjort og beskyldt for å delta i en sammensvergelse mot det tyske folk – konspirasjonsteoriene sto sentralt i nazismens verdenssyn. (Thorsen 2023).

Lov om *ytringsfrihet* står nedfelt i §100 i Grunnloven av 1814, og i FNs menneskerettighetserklæring. Denne grunnleggende menneskerettigheten er nødvendig om et demokrati skal fungere og gi befolkningen mulighet til å bringe meninger og syn til torgs uten frykt for sanksjoner eller straff, og er en viktig del av den politiske kulturen i et demokratisk styresett. Det står at «frimodige ytringer om statsstyret er tillatt for enhver», og at «de statlige styresmaktene skal legge til rette for et åpent og opplyst offentlig ordskifte». Ikke bare er det fullstendig lovlig å si sin mening, myndighetene skal også sørge for at innbyggerne skal ha de

beste muligheter til å gi og få informasjon for å sikre et godt, nyansert og ærlig ordskifte og en konstruktiv samfunnsdebatt. Dog er ikke ytringsfriheten absolutt: Den forsvaret ikke hatefulle ytringer mot minoriteter, trusler, oppfordringer til voldsbruk eller deling av bilder uten samtykke fra fotoobjektene. Om ytringsfrihet benyttes slik at andre ikke tør å ytre seg, undergraves dennes rettighet. Lov om ytringsfrihet handler ikke kun om hva som er legalt eller ikke innenfor juridikken; i den ligger også en mengde uskrevne regler som dreier seg om hvordan man best skal ytre seg, om det vil få konsekvenser sosialt – om enn ytringene er aldri så lite straffbare. Fenomenet kalles ytringsansvar. Ytringsfrihet er – på tross av at den er nedfelt i vårt lovverk – svært ofte til diskusjon i samfunn som stadig er i utvikling. (Krane & Barstad, 2023).

2.2 Black metal

Black metal er en subsjanger av metal med en sound preget av en rå estetikk med skrikende vokal, forvrengt gitarlyd, hurtig tempo og riff; gjerne blandet med sosialt uakseptable tekster, bilder og retorikk. Sjangeren er også en undergrunns- og subkultur, som ifølge Det Norske Akademis Ordbok er en «kulturstrømning som står utenfor (og i opposisjon til) den rådende eller etablerte kulturen i samfunnet» (NAOB A, u.å.), og «kulturform som er en underart av en videre utbredt kultur; delkultur (som tar avstand fra den dominerende kulturen i samfunnet)». (NAOB B, u.å.). Man snakker ofte om to bølger i black metals historie: Den første bølgen på 1980-tallet, med band som svenske Bathory og engelske Venom. Sistnevnte lanserte begrepet «black metal» i 1982 med deres sang og album med denne tittelen, og var pionerer når det gjaldt å fremstille Satan som både ond og kul. Den andre bølgen startet i Norge på begynnelsen av 1990-tallet, og minner mest om det vi forbinder med sjangeren i dag. (Patterson 2013, s. 1).

På 1970-tallet ble heavy metal etablert av band som Deep Purple og Black Sabbath, hvor outsiders i samfunnet fort fant sitt tilhold. Generelt er det ikke stort heavy metal har latt seg påvirke av musikalske trender, men innovasjon og tilblivelse av nye undersjangere med klare referanser til «moder-sjangeren» har bidratt til at sjangeren ble videreutviklet og utgreinet: Begrepet heavy metal rommer i dag et stort antall undersjangere – alle med røtter i opprinnelsen og derfor lett gjenkjennbare. (Buesnel 2020, s. 393). En fellesnevner for sjangrene som sorterer under heavy metal, er at tematikken skiller seg fra andre musikalske retninger ved at de omhandler de mørkere

sidene av liv og psyke. De handler ofte om depresjon, utenforskap og selvmord, samt at sjangeren også er en musikalsk plattform for religionskritikk, spesielt rettet mot kristendom. Det siste kommer tydeligst til syne innenfor black metal, hvor paganistiske² motiver, misantropi og antikristen retorikk er vanlig. (ibid, s. 394). I black metal forfektes at det moderne, kristne samfunn med sin industrialisering, teknologi og miljøødeleggelse er en sammensvergelse til ødeleggelse av naturens kraft. Som grunnleggende verdenssyn ser man på samhørighet med naturen og hedendom som opposisjon til alt hva den moderne tid presenterer, og det kommer gjerne til uttrykk gjennom voldsfeiring, glorifisering av «naturlig» maskulinitet og fascisme. (Olson 2021, s. 29).

Selv om Venom var bandet som først lanserte begrepet «black metal», er enmannsbandet Bathory etter manges mening det aller første virkelige black metal-bandet. Uansett om det er riktig eller ei; Bathory var toneangivende både hva estetikk og lydbilde angår. I tillegg til black metal-kjennetegn som satanisme, tilføyde Bathory fra slutten av 1980-tallet «romantiske virkemidler» som vikingmotiver, akustisk instrumentalisering og nyhedensk tematikk som etterpå har preget black metal-uttrykket framfor å promotere en politisk ideologi. (ibid, s. 29). Også norske black metal-musikere la tidlig for dagen egne trekk både ideologisk, religiøst og estetisk. De sto sentralt i å utvikle sjangerens lydbilde og estetikk videre fra opprinnelsen på 1980-tallet, med ytterligere vekt på norrøn mytologi, hedenskap og satandyrking. (Buesnel 2020, s. 396). Band som Enslaved, Ulver og Burzum presenterte et fundamentert syn på naturen som en helligdom og norsk folkekultur, mens Mayhems musikk forfektet et sykelig verdenssyn basert på misantropi og satanisme, langt utenfor folkelighet og romantisering. (Olson 2021, s. 29). Sistnevnte band kan sies å være ett av de viktigste – om ikke det aller viktigste – i hele sjangerens historie, grunnet deres enorme innflytelse både musikalsk og visuelt helt fra starten av black metals andre bølge: Navnet Mayhem har, ifølge Dayal Patterson i boka *Black Metal – Evolution of the Cult* fra 2013, blitt synonymt med grensesprengende musikk og sterke personligheter, men også satanisme, kirkebranner, selvmord og mord. Forfatteren peker på at det nok er kombinasjonen av dette og deres musikk som har tjent dem legendestatusen de har i dag. (Patterson 2013, s. 127).

Inspirert av Venom, ble Mayhem startet i Follo i 1984 av bassist Jørn Stubberud, også kjent som “Necrobutcher”, trommeslager Kjetil Manheim (bandmedlem 84-87) og gitarist Øystein

² «Paganisme er en betegnelse på praktisering av gamle naturreligioner og religionsformer som springer ut av disse. Ordet brukes også om verdsliggjort, sekularisert kultur med hedenske (paganistiske) innslag. Paganismen omfatter i europeisk historie blant annet keltisk, norrøn og samisk religion». (Winje, 2022).

Aarseth, også kjent som “Euronymous”. (ibid, s. 128). Deres første demo, *Pure Fucking Armageddon*, ble innspilt på kassett i 1986; «alle» syntes at dette var dårlig musikk. Bandet følte dermed på at de ikke egentlig hadde noe publikum i Norge, og kom slik inn på tanken om å satse internasjonalt. På denne tiden var det vanlig subkultur-praksis å bedrive «tape-trading». Dette fungerte ved at små magasin, *fanziner*, skrev artikler om band og vedla bandenes adresser, og entusiastiske privatpersoner bestilte bandenes demoer på kassett – man kan se på fenomenet som småskala musikkexport. Mayhem var blant bandene som ble skrevet om i slike fanziner, og Aarseth tilegnet seg brevvenner over hele verden. (NRK Kultur, 2020).

Eirik «Billy» Nordheim (Messiah) (bandmedlem 85-87) og Sven Erik «Mainiac» Kristiansen var session-vokalister på Mayhems første studioinnspilling *Deathcrush*, i Creative Studios i 1987. (ibid). På grunn av at sounden minner om en blanding thrash, punk og death metal, og at sangtekstene er svært blodige og gørrfylte – eksempelvis «Chainsaw Gutsfuck» – låter ikke dette albumet som black metal slik black metal ble. (Patterson 2013, s. 135). Ifølge Kristiansen var det ikke så nøye hvordan musikken låt, så lenge den låt ekstremt. Målet var å overgå hverandre, og slik ble EP-en uansett en viktig forgjenger for annen black metal. Denne «overgå hverandre»-mentaliteten ble sterkere med Den Svarte Sirkel, som var en gruppe black metal-entusiaster som holdt til i kjelleren på Aarseths platebutikk Helvete. På tidlig 90-tall hendte de nevnte tragiske hendelsene, og disse var knyttet til denne gruppen. (NRK Kultur, 2020).

Med den nye lineupen i 1988 – bestående av Jan Axel ‘Hellhammer’ Blomberg på trommer, svenske Per Yngve «Pelle» Ohlin («Dead») på vokal, Stubberud og Aarseth fortsatt på bass og gitar – utviklet bandets musikalske uttrykk seg stadig nærmere det vi kjenner som typisk black metal. Ohlins tekster var noe helt annet enn de foregående, i så måte at de framsto mørke uten samme sjokkerende eksplisitte innslag av «gørr». Til tross for at han kun spilte inn to låter i studio³, har han likevel påvirket black metals syngestil kraftig. Ifølge Dayal Patterson er det også konsensus rundt at Ohlin var den som skapte, navnga og populariserte «corpsepaint», eller *likmaling*⁴, som er et populært visuelt uttrykk innenfor sjangeren. På konserter bederv han i tillegg selvskadning for å sjokkere publikum. (ibid, s. 144). Ohlin var Mayhems vokalist fram til han tok sitt eget liv 8. april 1991, kun 21 år gammel. Det var Aarseth som fant ham. Det sies at ingen

³ «Freezing Moon» og «Carnage», utgitt i 1994 på albumet *De Mysteriis Dom Sathanas*. (Patterson 2013, s. 145).

⁴ Svart og hvit ansiktssminke med hensikten om å se mer umenneskelig, død eller demonisk ut.

sorgreaksjoner er feil, men Aarseths håndtering av situasjonen endte med å skape stor splid i bandet. Han tok blant annet bilder av Ohlin post mortem og brukte et av dem som coverbilde på et opplag av live-albumet *Live in Leipzig*. Slik tjente han bandet mye oppmerksomhet, og videreførte hans allerede etablerte mytiske framstilling av skikkelsen «Dead». Dette førte til at Stubberud sluttet, og Varg Vikernes fra Burzum tok over bassistrollen. (NRK Kultur, 2020).

I tillegg til Mayhem, er en av black metals mest betydningsfulle er fremdeles bergenseren Varg Vikernes, som dukket opp i begynnelsen av 1990-tallet med enmannsprosjektet Burzum. Prosjektet var et av bandene som bidro til at undergrunnskulturen utviklet seg til å bli den etablerte undersjangeren i metal som black metal ble. Vikernes gikk imidlertid videre fra misantropien i black metal, til å utbasunere sin overbevisning om den ariske rases suverenitet og sitt syn på jøder som underlegen rase. I 1994 fikk han norsk livstidsdom for å ha drept sin tidligere bandkamerat, Mayhems Øystein Aarseth. Han ble også idømt straff for å ha brent ned tre norske kirkebygg. I 2013 ble han, etter påstander om at han drev med planlegging av et stort terroranslag, satt i arresten av antiterrorpoliti i Frankrike. (Buesnel 2020, s. 396).

2.3 NSBM

Vikernes' ekstreme holdninger og handlinger bringer meg inn på dette delkapitlets tema: NSBM. Som nevnt i innledningen, står NSBM for National Socialist Black Metal, som oversatt til norsk blir nasjonalsosialistisk black metal. Ifølge Simon Holmquist fra nevnte podkast *Urkult*, er denne subsjangeren av black metal en ideologisk sjanger framfor en musikalsk sjanger. Han påpeker at det er like stor variasjon i musikalsk kvalitet og stil innenfor NSBM som i øvrig black metal, og at NSBM-musikk kan falle innenfor flere av black metals subsjangere, som eksempelvis atmosfærisk eller symfonisk black metal. En såkalt stereotypisk NSBM-sang er "Bort skal blodet som forpester mitt rike" av det norske bandet Kaevum fra Tromsø, fra albumet *Nordnorsk Hatmusikk* (2010). (Urkult #08, 2021). Sangen ble publisert online på blant annet musikkstrømmetjenesten Spotify, men er i senere tid blitt fjernet. Dette er tilfelle for mye musikk med kontroversielt eller ulovlig innhold og noe jeg vil komme tilbake til i diskusjonsdelen av denne oppgaven. Kaevums nyeste album, *Fedrelandets Alter*, kom ut i 2021 og er lansert av Hendrik Möbus' plateselskap Darker Than Black Records. (Discogs, u.å.).

Ifølge Hendrik Möbus fra Absurd, ble termen NSBM først brukt i 1999 av forskjellige band fra Polen, Tyskland og USA. (Urkult #05, 2020). I starten av den andre bølgen var ikke black metal en del av den store metal-scenen, men en subkultur, og mange black metal-musikerne ville ikke kommersialisere musikken og utvide subkulturen; «alle» disse bandene ville lage noe ingen før hadde hørt, og være unike og annerledes enn den øvrige metal-scenen. Et eksempel på dette er norske Darkthrone, som med sitt album *A blaze in the northern sky* i 1992 ble noe helt annet enn det som kunne regnes som «mainstream» metal. I Norge ble det året etter mange medieoppslag omkring black metal og Den Svarte Sirkelen, grunnet de nevnte kirkebrannene og mordene. Om black metal tidligere ikke hadde opplevdes skummelt for utenforstående, gjorde den det i hvert fall etter dette. I kjølvannet av lovbruddene ville flertallet av de etablerte black metal-musikerne fokusere mer på selve musikken, og slik opplevdes det ikke lenger like risikabelt for andre å spille denne musikken. Dermed ble flere interessert i både å drive med og høre på black metal, og sjangeren fikk igjen et oppsving. Store plateselskap som ikke hadde villet distribuere musikken som følge av alt som foregikk rundt den, fikk da en nyvunnet interesse for black metal. Dette gikk imot mange black metal-musikers syn på hva sjangeren skulle være — altså undergrunn — og de så det som et stort svik å prøve og bli noe annet. Det var da begrepet NSBM ble innført, som en slags protest mot kommersialisering. De færreste i industrien ville samarbeide med noen som frontet nynazisme, og det var derfor denne gruppen black metal-musikere valgte å stille seg bak dette begrepet. Slik sikret disse musikerne seg å forbli undergrunnsband. Hendrik Möbus hevder at NSBM ikke egentlig var nasjonalsosialistisk i begynnelsen, men at det med tiden utviklet seg til å bli det på ekte. I starten ble begrepet med andre ord «kun» brukt av musikerne for å unngå kommersialisering av musikken, men etter hvert inkorporerte de nasjonalsosialistiske holdninger inn sangtekstene og i selve musikken. (Urkult #05, 2020).

Ifølge Ryan Buesnel i hans oppgave fra 2020, *National Socialist Black Metal: A case study in the longevity of far-right ideologies in heavy metal subcultures*, er NSBM er en eksplisitt musikkform for nasjonalisme, rasisme og politisk ekstremisme, hvor overordna tematikk er antiglobalisering, arisk overlegenhet og hedensk åndelighet. Tankegodset bygger på et sett av idealer og verdier som omhandler «den hvite rases suverenitet», nasjonalisme samt antikristendom og antisemittisme pakket inn i hedenske tradisjoner danner fundamentet. (Buesnel 2020, s. 394). Subsjangeren – ideologien – står spesielt sterkt i Øst-Europa, men er under framvekst over hele verden. Kiev var åsted for den internasjonale nazistiske festivalen «Asgardsrei», et årlig

arrangement åpent frontet av NSBM-band fra blant annet Hellas og Finland; i disse to landene finnes et stort antall aktive band innen subsjangeren. Buesnel peker spesielt på finske Goatmoon, som skapte overskrifter etter en nynazistisk festival i USA. (ibid, s. 405). Dette forteller for øvrig litt om den globale kontakten innad i NSBM – på tross av økt sensurering, spres ideologien likefullt verden over.

Etter at USA fikk sin første svarte president i 2008, har det vært en markant økning av høyreekstremisme som fronter rasisme og okkultisme, i følge B. H. Olson; afroamerikanske kirkebygg brennes, NSBM-tilhengere demonstrerer ved å marsjere i gatene og finner innpass i ulike musikkfestivaler som i utgangspunktet ikke skal være politiske. Denne delen av black metal-miljøet har i det siste ti-året gått fra å være en kunstnerisk og retorisk uttrykksform til stadig å infiltrere større deler av det amerikanske samfunnslivet – blant annet ved å utøve rasistisk motivert vold. Olson peker videre på hvordan Burzum er opphav til et grunnsyn i NSBM, hvor tre faktorer står som definisjon for «bevegelsen» både i Nord-Amerika og hele Europa: Deres fascistiske og rasistiske ideologi skal komme til uttrykk i intervjuer, om enn ikke alltid i tekstene, de romantiserer landlige, folkelige idealbilder fra gammel tid eksempelvis på plateomslag og annen band-merchandise, og de feirer voldsbruk både gjennom handlinger og ved å forfekte at det vil komme rasistisk motivert folkemord og krig. (Olson 2021, s. 29). Burzums utgave av NSBM fant tilhengere i blant annet Ukraina og Polen, og band som Graveland og Hate Forest ble dannet på dette «verdigrunlaget». (ibid, s. 30).

3.0 Absurd og Hendrik Möbus

Tidlig i den andre bølgen av black metal, i 1992, ble bandet Absurd stiftet av Hendrik Möbus, som den gang spilte trommer, Sebastian Schauseil (også kjent som Sebastian Schatten) på vokal og gitar, og Andreas Kirchner på bass. Absurd er regnet som et av de første og mest innflytelsesrike NSBM-bandene gjennom tidene, men ikke foruten konflikter med loven; bandets medlemmer har tidligere blitt stemplet som høyreekstreme satanister av myndighetene på grunn av deres ideologi, samt en historie med både hatkriminalitet og mord. (Urkult #05, 2020). I denne delen av oppgaven vil jeg legge fram bandets historie, med hovedfokus på Hendrik Möbus og hans høyreekstreme politiske ideologi. Möbus har en lang historie som deltaker i den tyske nasjonalistbevegelsen og er ifølge det tyske nettmagasinet Der Spiegel en av de mest kjente nynazistene i Tyskland. (Der Spiegel, 2001). I tillegg til å være aktiv i Absurd, eier han sitt eget plateselskap: Darker Than Black Records. (Urkult #05, 2020).

Hendrik Möbus, Sebastian Schauseil og Andreas Kirchner var bare 16 år gamle og gikk på skolen sammen da de startet Absurd i 1992. De tre kommer fra byen Sondershausen i Øst-Tyskland. Ifølge Möbus var det vanskelig å skaffe plater med subkulturell, mer ekstrem musikk i Øst-Tyskland, men bandmedlemmene ble kjent med slik musikk gjennom å høre på vest-tyske radiokanaler. Det ble enklere å kjøpe plater da Berlinmuren falt, og blant annet det amerikanske horror punk-bandet Misfits, ble en stor inspirasjon for deres tidligste musikk. I likhet med norske Mayhem, ligner ikke Absurds første demoer og albumer egentlig på det vi i dag kjenner som sounden av black metal. Derimot lener den seg mer mot punk; dette på grunn av deres lyttevaner og at det generelt er lettere å spille punk enn black metal, siden punken ofte baserer seg på powerchords eller få akkorder, og ikke er like komplisert rytmisk som mye black metal. (ibid).

Ifølge et intervju Hendrik Möbus gjorde da han var fengslet i USA, kommer han fra et protestantisk hjem – noe som skal ha vært uvanlig i Øst-Tyskland. Likevel var han som ung, medlem av en kommunistisk ungdomsorganisasjon, og dette påvirket verdensbildet hans kraftig. I tillegg ble han eksponert for politikk i skolen i den propagandafylte staten. Han forteller videre at det opplevdes som at hele hans verden falt i knas sammen med Berlinmuren, siden alt han hadde lært tidligere plutselig galt, og slik begynte han å tvile på staten og politikere:

Now with that one belief system being replaced by another, which is equally well-received by an overwhelming majority of the population, how can I verify the fundamental truth of it? Couldn't either of

them be based on the truth? Or couldn't either of them be based on a lie? How can I believe in anything at all that is propagated by the ruling powers that be? (Mourning the Ancient, u.å.).

Möbus bestemte seg etter hvert for at han ikke ville være en del av et system, og fant sammen med andre likesinnede. Slik havnet han på utsiden av det nyetablerte tyske fellesskapet. I denne perioden, på begynnelsen av 90-tallet, fikk han nye interesser som nihilisme⁵, anarkisme og satanisme. (Mourning the Ancient, u.å.). På bakgrunn av dette har media omtalt ham som del av en satanistisk kult og «Satanmörder» (Der Spiegel, 2001), men han påstår at selv om han har hatt kjennskap til medlemmer, han han aldri selv vært medlem av noen kult. (Mourning the Ancient, u.å.).

Interessen for politikk og nynazisme begynte for Hendrik Möbus og Sebastian Schauseil først i 1994-95, da de to og Andreas Kirchner satt i fengsel for mordet de begikk i 1993. Offeret var den 15 år gamle klassekameraten deres Sandro Beyer. (Urkult #05, 2020). Alle de tre originale medlemmene ble dømt til fengselsstraff: Möbus og Schauseil fikk 8 år, Kirchner fikk 6 år. (Infoportal Rituelle Gewalt, 2023). De tre bandmedlemmene havnet i samme fengsel, og siden en veldedighetsorganisasjon skaffet instrumenter til fangene slik at de kunne spille, greide de å fortsette Absurd, dog under navnet In Ketten (på norsk: I lenker). Navnet fungerte som kamouflasje siden de ikke kunne fortsette Absurd offisielt mens de sonet, ettersom navnet var forbundet med drapet. Ronald «Wolf» Möbus, Hendrik Möbus' bror, fungerte som en slags manager og fikk utgitt musikken bandet tok opp og smuglet ut av fengselet; dette resulterte i utgivelser i 1995 og 1996. (Urkult #05, 2020). Möbus er åpen om at han ikke føler skyld for drapet, noe som i tillegg er synliggjort gjennom kassettslaget på *Thuringian Pagan Madness* (1995); et bilde av Sandro Beyers grav dekker kassettsens forside. For ytterligere krenkelse, har bandet valgt å vedlegge følgende tekst: «Han ble myrdet av Absurd den 29. april 93». (Der Spiegel, 2001).

Imens Möbus sonet straffen for mordet på Beyer, fikk han mer tid til refleksjon som førte til en ny politisk oppvåkning. På grunn av at han i fengselet ble mindre eksponert for politikere og forskjellige organisasjoner som «fortalte ham hva han skulle mene», følte Möbus på en mulighet til å bli mer individualistisk og selvstendig – noe som er en smule selvmotsigende, ettersom han på denne tiden angivelig fikk tilsendt journaler med metapolitikk per brev fra andre folk i black

⁵ «Nihilisme er en holdning til samfunnet som avviser normene i en gitt epoke eller gruppe». (Goplen, 2021).

metal-miljøet. Blant annet utvekslet han brev med Varg Vikernes. Vikernes fortalte ham om ideen om å starte en såkalt «All-Germanic Heidnische Front» («helgermansk hedningefront»), og de ble enige om at Möbus skulle lede noe tilsvarende i Tyskland. I brevene diskuterte de hvilke ideologier og hvilken historie og spiritualitet som skulle være kjernen av denne «fronten». Vikernes – som på samme tid sonet straffen for mordet på Øystein Aarseth og kirkebrenningen – hadde ikke mulighet til å lage nye innspillinger med Burzum for å spre budskapet, men det hadde derimot Absurd. Sebastian Schauseil og Möbus kom fram til at de ville gå bort ifra satanismen til fordel for germanisme og paganisme, og bli mer politiske. Dette resulterte i albumet *Asgardsrei*, som ble en slags konklusjon av alt som skjedde bak gitteret. Albumet ble utgitt i 1999 etter at Möbus ble prøveløslatt. (Urkult #05, 2020).

På grunn av band som Venom har satanisme med årene blitt en black metalklisje, og noen ser satanisme som selve grunnsteinen i sjangeren. Før Absurds hovedtemaer ble paganisme og vikingtid, inkluderte også de temaer som satanisme, hekser og vampyrer i sine sangtekster. (ibid). Dette fremgår tydelig i eksempelvis sangen «God's Death (Grave Version)» (1993): «Satanic laughter fills your ears. Did you ever so what hear. Your brain explodes, I suck your blood». (Mosurg, 2021). For Möbus handler ikke black metal kun om satanisme, men også om annen spiritualitet og forskjellige ideologier – som hitlerisme og nasjonalsosialisme. Det å ødelegge noe som et middel for å skape noe nytt, er black metals ånd, og black metal skal være en katalysator for endring. Dette er, ifølge Möbus, grunnen til at hitlerisme passer perfekt til black metal, og kanskje enda bedre enn satanisme. (Urkult #05, 2020, 39:16-). Möbus peker på at andre mener nasjonalsosialismen ikke går overens med ideer i black metal, blant annet fordi den ikke er misantropisk. Selv ser han ikke hvorfor de to ikke er kompatible, siden ideologien ikke er monolittisk, altså at det er mange forskjellige og opponerende trekk innen nasjonalsosialismen. Han utdyper standpunktet med et forkvaklet syn på at nasjonalsosialismen ga gode muligheter til dem som henga seg til den, som for eksempel Himmler og Goebbels. Likevel kan ikke black metal avvise ideologien, siden sjangeren ikke avviser naturens mørke sider, til tross for dens lyse sider. Black metal handler ikke om å omskape verden til å bli et bedre sted for noen, men om å brenne den ned og om død over menneskeheten. Man kan si at dette kolliderer med noen av de politiske ideologiene, men hvis man ser på hva nasjonalsosialisme gjorde under annen verdenskrig, handlet det også om å omskape verden – noe som ikke skjedde siden de tapte krigen. Möbus, som sprer sine politiske standpunkt gjennom kultur, mener at kultur og politikk må kombineres. Dette fordi

politikken skal gjøre jobben med å få ideene og verdiene til å bli en del av virkeligheten; kultur former menneskesinnet, årvåkenheten og evnen til å forstå, og skal videre få oss til å bli politiske og handle ut ifra eget hode. Det kan ikke være meningsfull politikk uten kultur, og det kulturelle trenger den politiske konteksten for å være meningsfull, avhengig av hverandre for å fungere. (ibid, 42:20-).

Da Möbus ble prøveløslatt i 1998, kom han i kontakt med den tyske nasjonalsosialistiske bevegelsen og tok på seg en mer radikal og aggressiv nasjonalsosialistisk holdning. Ifølge Buesnel ble han på denne tiden leder av NSBM-bevegelsen gjennom utviklingen av tidligere nevnte hedningefront. Dette var en relativt liten nynazistisk gruppe, inspirert av paganisme som norrøn mytologi, med et mål om å gjenopprette den gamle tyske hedenske religionen innenfor et nasjonalsosialistisk verdensbilde. (Buesnel 2020, s. 403). Holdningene går blant annet ut på å bevare og å fremme den «ariske rasen» som de ser på som «overmenneskene», og å bidra til en «rase-evolusjon». (ibid, s. 404). Möbus provoserte samfunnet ved blant annet å bruke antikonstitusjonelle symboler og gjøre nazi-hilsener, eller «hails», og å forsøke å rettferdiggjøre drapet på Beyer. På bakgrunn av dette opprettet Thüringens justisminister to saker mot Möbus, og i slutten av 1999 ble han dømt til halvannet års fengsel av tingretten i Tiergarten, og åtte måneders fengsel av tingretten i Eisenach. (Der Spiegel, 2001). Möbus anket og flyktet til USA, der han i 2000 ble fengslet og senere overført til tysk fengsel.

I tillegg til å bli med i den tyske nasjonalistbevegelsen i tiden mellom fengselsoppholdene, hadde Möbus kommet i kontakt med USAs tilsvarende bevegelse National Alliance. Da han rømte til USA, ble han ble journalist for magasinet *Resistance*, under Resistance Records. (Urkult #05, 2020). Dette er et ledende White Power-plateselskap, med slagordet «White Power music is the soundtrack of the white revolution». (Corte & Edwards 2008, s. 2) Möbus mottok kontinuerlig bistand fra Dr. William Luther Pierce, som var en sentral skikkelse i National Alliance. Pierce hadde også forbindelser til plateselskapet, og ga Möbus bistand slik at han kunne lage NSBM-musikk for det, fordi Pierce hadde et ønske om å oppnå et samarbeid mellom skinheads og NSBM-tilhengere. (Urkult #05, 2020). Tekstene i White Power Music – som er skinheadenes musikalske praksis – er gjerne rasistiske og antisemittiske, beundrer historisk nasjonalsosialisme og fremmer voldelig revolusjon. Det meste av slik musikk er enten punk eller heavy metal. (Teitelbaum 2014, s. 120-121). På grunn av likhetene mellom musikken og

ideologien deres, ville Pierce ha en samlet politisk og kulturell bevegelse med disse menneskene. (Urkult #05, 2020). Ifølge Southern Poverty Law Center, som jobber med å dokumentere aktive hatgrupper i USA, hjalp Möbus Pierce med å etablere et verdensomspennende imperium av slik rasistisk musikk, som på denne tiden hadde millionprofitt og var et effektivt middel for rekruttering. (SPLC, 2020).

I 1999 ble, som nevnt, Absurds EP *Asgardsrei* sluppet. Sebastian Schauseil, som hadde vært låtskriveren for bandet, ville ikke fortsette i bandet etter plateslippet fordi han syntes det var for risikabelt. Dette førte til at Möbus ble Absurds eneste medlem. Derfor fikk bandet samme år en ny lineup; denne besto av Möbus' bror Ronald "Wolf" Möbus og Sven "Unhold" Zimper. Hendrik Möbus bidro med å skrive enkelte sangtekster, men var ellers ikke med i bandet. Ronald Möbus, som jeg fra nå av kun vil omtale som «Wolf», ble bandets nye vokalist; Zimper spilte trommer, gitar og bass, og var tilleggs vokalist. I 2002 utga de inn albumet *Warwolfihron*, der de fleste sangene var skrevet av Schauseil (disse ble skrevet før han sluttet i Absurd). Zimper var låtskriver på neste album, *Totenlieder* (2003), der temaene i sentrum var paganisme og middelalder. Det ble en merkbar forbedring, både musikalsk og tekstlig, med Zimper. (Urkult #06, 2020). I 2008 utga Zimper og Wolf albumet *Der fünfzehnjährige Krieg*, som temamessig er ligner foregående utgivelse.

I 2012 ble bandet lagt på is. Zimper ville slutte med musikk og Wolf kunne ikke fortsette Absurd uten ham, siden han verken skrev musikk eller spilte instrumenter selv. I 2017 stablet Hendrik Möbus sammen en ny Absurd-lineup der han selv tok rollen som vokalist, og debuterte live, som headliner på Asgardsrei-festivalen i Ukraina. Möbus hadde i utgangspunktet spurt Wolf og Zimper om å ta spillejobben. Det nye Absurd turnerte i flere land i 2018 og 2019, og i tillegg ville Möbus spille inn musikk med den nye lineups. Möbus bandaktivitet og en utgivelse av Wolf og Zimpers live-opptak fra Finland i 2008, førte til konflikt mellom de tre. Slik ble Absurd todelt: Ett med Zimper og Wolf, ett med Hendrik Möbus. Begge gir ut musikk. (ibid).

Som nevnt, eier Hendrik Möbus plateselskapet Darker Than Black Records. Selskapet lanserer andre band enn de innenfor NSBM, men har hatt en spesielt viktig rolle for NSBM-band siden det muliggjør utgivelse av deres musikk, når få andre vil assosieres med sjangeren. Planen om et eget plateselskap kom til i 1994 mens Absurd-medlemmene satt i fengsel, og de startet opp i 1998 da Hendrik Möbus ble prøveløslatt. Samarbeid med distributører, magasiner og aviser har

vært utfordrende; derfor har internett vært svært viktig for markedsføringen av plateselskapets musikk. Möbus bruker gjerne Facebook til å komme i kontakt med folk, og overfører dem videre til nettbutikken sin. Men selv om internettet gjør spredning av musikken enklere for selskapet, blir det stadig vanskeligere, grunnet strengere restriksjoner og rettslig forfølgelse av det som foregår på nett. Medlemmene av NSBM-scenen er generelt frustrerte over evolverende regler. Tyskland er kjent for å slå hardt ned på saker som kan ha noen forbindelse med det tredje riket og nasjonalsosialisme overhode, og har derfor strenge regler for bruk av nordiske symboler. NSBM-band som bruker slike, blir derfor kriminelle i landet og kan bli straffet for hatkriminalitet. Siden påtalemyndigheten har rett til å tolke loven i lys av situasjonen, er det også mye forvirring rundt hva som faktisk er lovlig; ifølge Hendrik Möbus blir man dømt forskjellig etter hvor man står politisk. På grunn av dette er Möbus aldri sikker på hva han kan bli dømt for, altså hva det er som veier tungt og ikke, og er stadig i konflikt med loven. (ibid).

Ifølge Buesnel har Möbus engasjert seg i høyreekstrem politikk ved å delta i høyreorienterte samlinger og forum. Et eksempel på slik aktivitet var da han optrådte på Pact of Steel-konferansen i Kiev i desember 2018. Dette er en konferanse som er kjent for å gi høyreekstremister en stemme, og som fremmer hedenskap, nasjonalisme og black metal. ‘The White God of War: Roman von Ungern-Sternberg’, var tittelen på Möbus’ foredrag. Her diskuterte han hvordan Ungern-Sternbergs metoder kan være relevant i en gjenerobring av Europa i moderne tid. (Buesnel 2020, s. 404).

4.0 Diskusjon

For å se på den første delen av min problemstilling – *hvordan kommer de ekstreme holdningene innenfor black metal-sjangeren til uttrykk gjennom NSBM-musikk?* – vil jeg begynne denne oppgavedelen med å trekke fram eksempler fra flere av Absurds sanger. Videre vil jeg belyse og diskutere oppfatningen av hvithet i black metal. Til sist vil jeg se på hvordan Absurd og et knippe andre, norske band har benyttet seg av ytringsfriheten og eventuelt overskredet den, i et forsøk på å komme nærmere et svar på den andre delen av problemstillingen: *På hvilken måte kan vi forholde oss til denne musikken?*

4.1 Sangtekster

Ifølge Kahn-Harris har det vært svært få tydelig rasistiske sangtekster å spore i black metal, til tross for hvor uttalt rasistiske enkelte band har vært og/eller er. Dette er noe som også gjelder Burzums tekster, til tross for hans nevnte antisemittiske holdninger; de er gjerne ugjennomsiktige, med kun subtile referanser til rase. (Kahn-Harris, s. 105). Det finnes derimot flere svært konkrete eksempler på rasisme og nynazisme i undersjangeren NSBM. For å vise til hvordan Absurd-medlemmenes ekstreme holdninger kommer til uttrykk i deres musikk, vil jeg gå inn i sangtekster som er noe mer banale.

I forbindelse med Absurds første fullengderalbum *Facta Loquuntur* (1996) ga, ifølge R. Buesnel, Ronald «Wolf» Möbus et intervju med den høyreekstreme aktivistgruppen Blood and Honour. Bandet ble av kritikere nesten umiddelbart stemplet som ledende i den da nye NSBM-scenen, og Wolf skal ha vært stolt over at bandet slik ble svartelistet av plateselskaper og -butikker. (Buesnel 2020, s. 403). Albumet innledes av sangen «Werwolf», som refererer positivt til gassen Zyklon B, som ble brukt av i konsentrasjonsleirer under annen verdenskrig: «Ich stille meine Gier mit Menschenfleisch, Mit Zyklon B, mit Gift und Blut. Willst du mich, so komm in mein Reich». (Jeg tilfredsstiller min grådighet med menneskekjøtt, med Zyklon B, med gift og blod. Hvis du vil ha meg, så kom inn i mitt rike). (Spooky, 2022). Det tredje albumsporet, «Pesttanz», inkluderer følgende sangtekst: «Was da atmet, muß nun sterben, Daß die Welt gereinigt werde. Mordend Juden und Christenheit, lüstern, voller Grausamkeit. Massengräber füllen sich, holde Pest, wir grüßen dich!» (ibid), som kan oversettes til noe slikt som «Det som puster må nå dø slik at verden

kan bli rensset. Myrde jøder og kristendom, begjærlig, full av grusomhet. Massegraver fylles opp, nydelig pest, vi hilser deg!». Man kan argumentere for at disse verselinjene tydeliggjør hvem teksten i «Werwolf» er rettet mot.

I albumets tiende spor «Der Sieg Ist Unser», kommer bandets nazistiske holdninger også svært tydelig fram i følgende verselinjer:

«Südland wird fallen, wie schon Ostland fiel. Es auszulöschen, das ist unser Ziel
Israel, Juda im Schmutz vernichtet. Die Legionen des Schicksals haben sie alle gerichtet. (...) Wir sind die
Herren des Kriegs, die Herren der Nacht. Wenn der Morgen dämmert, beginnt die Schlacht. Gegen
Untermenschen, doch nichts stoppt unsern Lauf. Gott Jahwe, wir schlitzen Deinen Bastard auf. Der Sieg ist
unser». (ibid).

Dette kan oversettes slik: «Sørlandet vil falle som Østlandet har falt. Utrydde det, det er målet vårt. Israel, Juda ødelagt i skitten. Skjebnens legioner dømte dem alle. Vi er krigens herrer, nattens herrer. Når daggry begynner, begynner kampen. Mot undermennesker, men ingenting stopper løpet vårt. Herre Jahve, vi river opp din jævel. Seieren er vår». Med disse raseriutbruddene i sangtekstformat, later det til at deres forfatter stiller seg stødig bak et syn som innebærer antisemittisme og tanken om at enkelte mennesker er bedre enn andre. De andre sangene er også svært eksplisitte og grove, men uttaler ikke samme antisemittiske og antikristne holdninger eksplisitt. De glir heller under i kategorien av «vanlig black metal-misantropi», som ikke går utover en spesifikk gruppe mennesker.

Man finner andre eksplisitte referanser til nazismen og Det tredje riket, blant annet i EP-en *Asgardsrei* (1999). I instrumentalsporet «Crux Gammata» blir en av Hitlers taler samlet, og en av sangtitlene lyder «Germanien über Alles» (Germania over alt). Sistnevntes sangtekst er ifølge R. Buesnel basert på naziregimets versjon av den tyske nasjonalsangen. Den originale teksten av August Heinrich Hoffmann hadde som formål å fremme en forening av de tyske statene, men nazistene brukte teksten i første vers på en måte som understrekte dets rasemessige og kulturelle konnotasjoner. Absurds forsterker dette ved for eksempel å bruke «Meine Ehre heißt Treue» (lojalitet er min ære), som var en kjent nazistisk «sannhet». (Buesnel 2020, s. 403). I samme sang blir også uttrykk som «den ariske rase» brukt: «Ein arisch Blut fließt in unseren Adern, unverfremdet und rein» (et arisk blod renner i våre årer, frittalende og rent). I tillegg refereres det

til det norrøne symbolet solhjulet. «Ein feurig dräuend Sonnenrad weist den Weg uns in die Schlacht» (Et brennende truende solhjul viser oss veien inn i kamp). Det finnes mange versjoner av symbolet, men i lys av sangteksteksemplene kan det være grunn til å tro at det er en referanse til nazistsymbolet «svart sol». På albumet finner man også titler som «Für Germanien» og «Krieg Ist Leben, Leben Ist Krieg», som også kan sees som tydelige referanser til annen verdenskrig.

Som nevnt, er det Sven «Unhold» Zimper som er tekstforfatter på albumet fra 2003, *Totenlieder*, og *Blutgericht* fra 2005. Noe som er temmelig interessant og viktig å nevne, er at Zimper aldri har ansett seg selv som en nynazist. Ifølge Möbus har Zimper aldri vært komfortabel med at Absurd blir kalt et NSBM-band, fordi han ikke vil assosieres med nasjonalsosialismen, og hevder at han ble med for musikkens skyld og ikke for politikken. Slik kan en spørre seg om hvorfor han velger å være med i et band som fronter nettopp nynazistiske holdninger. Möbus tror dette forklarer hvorfor Zimper ikke ville gjøre noe under navnet Absurd i årene mellom 2012 og 2019. (Urkult #06, 2020).

Ifølge Hendrik Möbus, handlet Zimpers sangtekster aldri om den høyreekstreme politiske ideologien. Likevel kan man finne tekstlige symboler som kan spores til nazisme, i sangtekster fra både *Totenlieder* og *Blutgericht*. Solhjulet nevnes blant annet i *Totenlieders* fjerde spor, «Der Hammer Zerschmettert Das Kreuz»: «Feurig loht das Sonnenrad, zieht dräuend seine Bahn. Schickt sein Licht zu uns hernieder auf den Schlachtenplan» (Solhjulet flammer, beveger seg truende. Sender sitt lys ned over oss på kampplanen). (Jarlvargr, 2022). Dette er ikke nødvendigvis et eksempel på skjult nynazisme, men på bakgrunn av hvordan begrepet brukes i sangtekster på andre album og det faktum at det er et NSBM-band, kan det likevel være en mulighet. *Blutgericht* inkluderer noen spekulative eksempler i «Gottloses Mordgesindel»: I tillegg til solhjulet, lyder deler av teksten «Beugen sich nie dem Gott der Hebräer» (Aldri bøy deg for hebreernes Gud) og «Blitzende Schwerter, Eisernes Heer. Raubritterorden - Germanias Wehr» (Blinkende sverd, jernarmé. Røverridderordenen - Germania's forsvar). (Mosurg 2022). Disse eksemplene behøver heller ikke å ha en høyreekstrem bakenforliggende betydning, men å nevne «hebreernes Gud» i samme tekst som «jernarmé» – som kan være en tråd til jernkorset (Das Eisernes Kreuz) som populært blir brukt av nynazister – åpner iallfall opp for undring. Resten av tekstene på de to albumene dreier seg for det meste om middelalder og paganisme, og glorifiserer fortidens krigføring. Derfor kan man ikke påstå at disse eksemplene omhandler noe annet.

4.2 Hvithet, maskulinitet og «oss mot dem»-mentalitet i black metal

Generelt domineres metal og hardrock av hvite menn, både av musikere og tilhengere. Selv om antall kvinner øker, beskrives metalscenen fremdeles som hypermaskulin. (Van Doorne 2022, s.138). Norrøn hedendom og heroisering av viking-arketyper preger både tekster, album og scene. Bilder som krig og hard natur, og musikere i ukorrekte gjenskapninger av vikingrustninger, bæres over i black metals konstruksjoner av hvit maskulinitet og makt. Denne hegemoniske maskuliniteten blir også brukt av ekstreme høyregrupper og NSBM-band til å forfekte hvit suverenitet og arisk maskulinitet. (ibid, s. 139).

Innad i mange høyreekstreme miljøer, partier, bevegelser og virtuelle rom er det, ifølge den amerikanske sosiologen Kathleen M. Blee, sterk mannsdominans. Her finnes lovnad om brorskap, en homososial tilhørighet hvor man kan være maskulin/hegemonisk og la sinne og opprør få komme til uttrykk. Hypermaskulinitet er et begrep som iblant dukker opp i litteratur som omhandler metal og undersjangre, og både i NSBM og i egenidentiteten hos høyreekstreme grupper, står dette kjønnsuttrykket særdeles sterkt. (ibid, s. 139). Black metal generelt går gjerne inn for å være en slags antagonist i musikkverdenen, som går inn for å «hate alle like mye». Likevel kan man oppfatte sjangeren som en trygg subkultur for hvite heterofile menn. Kanskje er det derfor nynazismen har hatt ekstra god grobunn her, siden det lett kan oppstå en «oss mot dem»-mentalitet i slike homogene minisamfunn?

Flere medlemmer og eksmedlemmer av norske black metal-band, forteller i NRKs dokumentar *Helvete* om at de ikke hadde like interesser som de andre ungdommene i samfunnet deres. (NRK Kultur, 2020). Alle disse var for så vidt hvite, unge heterofile menn. Deres felles interesse for ekstrem musikk førte dem sammen, og resulterte i Den Svarte Sirkelen. I Absurd, som i starten besto av de tre ungdommene Möbus, Schauseil og Kirchner, fant man sammen på grunn av en felles interesse for tung musikk, som ikke var vanlig i deres samfunn. Man kan argumentere for at en faktor i dette har vært en felles følelse av utenforskap. Ifølge Store Norske Leksikon sorterer utenforskap under andre sosiologiske begreper - som *normløshet*, hvor adferd ikke er tilstrekkelig regulert av det samfunn man lever i. Om utenforskap favner en gruppe mennesker som lever etter egne lover og i sin egen kultur, kan det betegnes som et parallelt samfunn som ikke er integrert i det øvrige fellesskap. (Tjora, 2021). Både black metal-miljøet og NSBM-miljøet var blant mange subkulturer som ønsket å være akkurat dette. De ville heine om subkulturen de selv følte seg hjemme i, og opprettholde et slags brorskap. Å være del av en

subkultur kan føre med seg en slags overlegenhetsfølelse, i form av at «vi har noe tøft som ikke *dere* har», som faktisk kan det være akkurat det subkulturer bygger på. I tillegg kan de ha egne lover, regler og tankesett. Følelsen av å ha noe ingen andre har eller å være noe som ingen andre er, kan oppleves eksklusivt. Denne følelsen kan føre til at man hever seg over andre, uansett om man selv har følt seg underlegen i et samfunn der man har vært annerledes. Dette kan gå så langt som å unnskyldes og berettiges ekstreme handlinger; hvordan Hendrik Möbus forholder seg til mordet på Sandro Beyer er et eksempel på dette. Som man kan se i NRK-dokumentaren *Helvete*, handler subkulturer heller ikke nødvendigvis om å inkludere noen, men faktisk heller å ekskludere – med vilje, for å forbli ikke-mainstream. Slik var det iallfall i Den Svarte Sirkelen på 90-tallet. I en subkultur som vil forbli en subkultur – som norsk black metal var på denne tiden – blir ikke dørene åpnet for utenforstående uten grunn. Det som regnes som *riktig* i henhold til normene vektlegges sterkt; en må både se riktig ut og tenke riktig for å bli akseptert. Derfor ble det mye misnøye blant black metal-musikere da The Kovenant vant Spellemannsprisen i 1998, siden sjangeren kom nærmere noe stuerent og mer mainstream. (NRK Kultur, 2020). Subkulturen er ikke lenger like lukket som i begynnelsen, men det finnes alltid purister som vil hevde at det må være slik det var i utgangspunktet – noe som ikke er heldig, med tanke på inkludering.

Det skal nevnes at det ikke oppleves enkelt å ha en annen hudfarge enn hvit i black metal-miljøet. Michael Coffey fra black metal-bandet Stone Vengeance, påpeker i teksten *Black Metal Soul* at hvite har en tendens til å se på det å være svart innenfor sjangeren, som et slags statement: «We just wanted to rock. But to white people, [Stone Vengeance is] ‘another statement’. I don’t know what kind of statement exactly—I can guess—but think about it, a black band trying to play [heavy metal] ». (Fellezs 2011, s. 196). Dette sier noe om hvor «hvit» og lite inkluderende denne sjangeren faktisk er. Man kan argumentere for at det finnes “hvithet” også i selve musikken til eksempelvis Absurd, siden den unngår elementer som blåtoner og synkoperte rytmer, som gjerne assosieres med afroamerikansk påvirkning. I det meste av bandets musikk er det heller en utstrakt bruk av straight rytme og powerchords oppbygd av kvint- og kvartintervaller; åpne klanger som også var vanlig i eksempelvis den tidlige europeiske organummusikken. Likevel har black metal sitt utspring fra heavy metal, med band som bluesrock-inspirerte Black Sabbath, som igjen har utspring fra den afroamerikanske sjangeren blues. (Patterson 2013, s. 1). Dette er et klart paradoks; hvor hvit er i bunn og grunn da black metal-musikken?

4.3 Skal ytringsfriheten ha grenser i kunstuttrykk?

Folks oppfatning av hva som er grusomt varierer i stor grad. Også hvordan man reagerer på og forholder seg til for eksempel nyheter og bilder i media varierer mye fra person til person. Dette behøver ikke å ha en stor sammenheng med individets nivå av empati og sympati, men kan omhandle i hvilken grad man velger å ta noe innover seg. Jeg vil bruke Stubberuds berettelse om designet på Mayhems første EP *Deathcrush* som et eksempel:

We had an idea to find a picture that could define the music. First I went to the torture archive to see if there were any cool torture pictures. I didn't find that, so I went into some other places, then that picture popped out. We thought it was a humorous thing as well, bizarre things going on, this defines the music pretty well. (Patterson 2013, s. 130).

«That picture» vil si bildet bandet endte opp med å bruke som albumcover – et bilde fra Mauritius som viser to avkuttete hender hengende i et tau, til skrekk og advarsel for tyver. (Patterson 2013, s. 136). Det å kappe av noens hender og henge dem opp for å skape frykt kan i seg selv sies å være grusomt. Noe som derimot ikke behøver å regnes som grusomt, er å bruke et bilde av samme sak – da handler det mer om hvilken kontekst bildet blir brukt i. At man synes noe er kult i én sammenheng, betyr ikke nødvendigvis at man ikke fordømmer det i en annen. At Stubberud syntes bildet var kult og stemte overens med musikkuttrykket til bandet, sier vel egentlig ikke så mye om ham som person. Dette er viktig å huske når man ser på subkulturer som black metal.

Likevel finnes det faktisk finnes grenser for hva man kan si og gjøre. Ytringsfriheten er som sagt en grunnleggende menneskerettighet, dog er den ikke absolutt og man har et ytringsansvar. (Krane & Barstad, 2023). Diskusjonen om hvor ytringsfrihetens grenser skal gå er ingen ny samfunnsproblematikk, og et relativt nytt eksempel er den tragiske Charlie Hebdo-saken i Frankrike i 2015. Avisen med samme navn hadde trykket en karikatur av Mohammed, og resultatet ble fatalt på grunn av en gruppe ekstreme islamister. Mye av diskusjonen rundt hendelsen dreide seg rundt motpolene 1) hvorfor det burde være greit å publisere karikaturen, og 2) hvorfor burde man ikke ha publisert karikaturen. På den ene siden kan man tenke at det må være lov å uttrykke seg gjennom kunsten til tross for hva reglene i en religion sier, uten at man da må stemples som en hardbarket anti-islamist. Kunst skal ha rett til å provosere og sende skråblikk på samfunnet. På en annen side kan man spørre seg selv hvorfor man absolutt var nødt til å gjøre det når man visste at det ville krenke. Kan man argumentere for at det faller under et ytringsansvar?

La oss trekke de samme argumentene inn i debatten om hvor grensa går for NSBM. For igjen å sette det på spissen: På en side kan man tenke på dette kun som et kunstuttrykk. Man må ha lov til å uttrykke seg som man ønsker gjennom kunsten på tross av hvor mye grusomt nasjonalsosialismen har bragt med seg, uten at man skal stemples som en hardbarket nynazist. På en annen side kan man spørre seg selv hvorfor man er nødt til å bruke en slik estetikk når man vet at det i verste fall kan fremprovosere traumer hos folk. Hvor går dessuten grensa mellom kunstuttrykk og aktivisme?

B. H. Olson forklarer at band tilknyttet det østeuropeiske NSBM-miljøet først la lokk på sitt grunnsyn – spesielt i intervjuer som gikk utover egne landegrenser; hatmusikk er forbudt i deler av Europa, især Tyskland. På denne måten skulle de fange flere fans i nettet sitt. I USA derimot, finnes ingen lover mot hatefulle uttrykksformer innen musikk, men NSBM møter ofte motstand av anti-fascister. Det å føle seg fram med retorikk og termer avhengig av publikummet man står overfor, for sånn å få tilsneket seg flest mulig tilhengere, er et karaktertrekk innen NSBM: Hvis forumet selv er høyreekstremistisk, er tone og tematikk åpenlyst rasistisk og så grov som mulig. I møte med mennesker som ikke støtter rasisme eller fascisme, derimot, kan de finne på å benekte sin støtte til slikt tankegods. (Olson 2021, s. 30). På godt norsk kan man fastslå at NSBM snur kappa etter vinden.

Enkle og åpenbare rasistiske uttalelser er derfor ganske sjeldne innenfor black metal-scenen, men det vil ikke si at det ikke skjer. Nasjonalsosialistiske ideer om raserenhet, homofobi og kampen for tilværelsen med den sterkestes rett har dukket opp i black metal-scenen utenfor NSBM-scenen ved flere anledninger. I Moynihan og Søderlinds bok *Lords of Chaos: The Bloody Rise of the Satanic Metal Underground*, svarte Mayhems trommeslager Blomberg det følgende på spørsmål om han selv hadde fascistiske synspunkter:

I'm pretty convinced that there are differences between races as well as anything else. I think that like animals, some races are more... you know, like a cat is much more intelligent than a bird or a cow, or even a dog, and I think that's also the case with different races. (Moynihan & Søderlind 1998, s. 306).

Ved å sammenligne mennesker med dyr, støtter Blomberg her opp om et bilde som kan få rasisme til å virke både naturlig og uunngåelig. I samme intervju ytret han en påstand om at black metal er for hvite folk. (ibid, s. 305). Ti år etter at boka ble utgitt, kom Blomberg med nok en støtende uttalelse da han tok del i den amerikanske dokumentaren *Until The Light Takes Us* (2008):

When I was told that Faust actually killed this fucking faggot back in Lillehammer I was quite surprised, because I mean, I didn't think he had the guts to do such a thing. But, I mean, I really honor him for that. (Bjerke, 2014).

Dette var hans kommentar til det brutale mordet på Magne Andreassen, som fant sted i OL-parken på Lillehammer i august 1992. Gjerningsmannen Bård «Faust» Eithun, som på den tiden var trommeslager i black metal bandet Emperor og del av Den Svarte Sirkelen, ble ifølge Nettavisen dømt til 14 års fengsel for drapet. (Bjerke, 2014). Eithun ble også dømt for en av kirkebrannene. Til tross for Blombergs hatefulle ytringer, har Mayhem ifølge Nettavisen fått en så stor utmerkelse som Spellemannsprisen for metal, og i tillegg blant annet fått spille på Øyafestivalen i Oslo i 2014. Nyheten om deres da kommende festivalopptreden unngikk ikke kritikk. Festivalsjef Jonas Prangerød var tydelig på at Øyafestivalen ikke stilte seg bak Blombergs uttalelse, men konserten ble likevel gjennomført. (ibid).

Også andre norske musikere har ytret antisemittiske holdninger. I 1994 ba Darkthrones bandleder, Fenriz, plateselskapet Peaceville Records om å ha det følgende utsagnet på albumcoveret til *Transylvanian Hunger*: «We would like to state that *Transylvanian Hunger* stands beyond any criticism. If any man should attempt to criticize this LP, he should be thoroughly patronized for his obvious Jewish behavior». Plateselskapet, som har røtter i den antifascistiske punkscenen fra 1980-tallet, kom med et kompromiss til bandet, ettersom de ikke ville sensurere dem komplett. De foreslo å innfri Darkthrones ønske, men i gjengjeld nekte å promotere albumet og sende ut en forklarende pressemelding som ville ta avstand fra bandets meninger. Dette fikk Darkthrones til å trekke tilbake forespørselen, og albumet ble utgitt uten utsagnet – dog ikke helt fritt for fascistiske utsagn. Albumet ble utgitt med «Norsk Arisk Black Metal» godt synlig på omslaget. I forbindelse med dette ga bandet en offentlig unnskyldning, hvor de påsto at Darkthrones absolutt ikke er, og har aldri vært, politisk. De argumenterte også for at ordet «jøde» kan brukes istedenfor «dust» på norsk, og at bandet verken hadde fascistiske eller rasistiske holdninger. (Kahn-Harris 2004, s. 104).

Et annet eksempel på nazistisk symbolbruk, var da et medlem av det norske black metal-bandet Taake gikk på scenen med et hakekors malt på brystet på en konsert i Tyskland i 2007. Hendelsen ble en skandale og de endte med å bli utestengt av spillestedene. På bakgrunn av dette og at noen av deres tekster angivelig er antimuslimske, endte bandet opp med å avlyse en planlagt

USA-turné i 2018. Bandet og deres manager Bjørnar Erevik Nilsen omtaler hendelsen i 2007 som et forsøk på å provosere, og avviser påstandene om at de er et nazistband. Bruken av hakekorset går kun under deres image som «onde», og de peker på at symbolbruk som pentagram og kors snudd på hodet har blitt «for vanlige» til å skape reaksjoner. De forklarer også at bandet er antireligiøse og motsetter seg all organisert religion, og hevder at det derfor blir dobbeltmoralisk å kalle dem antiislamister, siden de er like negative til kristendommen. (Velsvik, 2018).

Disse eksemplene har alle vekket streke reaksjoner blant folk. Forfatter Håvard Rem sier til Adresseavisen at han ikke kan se noen spesifikk grense for bruk av nazistiske effekter, og at han har sett flere pønkeband provosere med hakekors. Han sier videre at NSBM bak «jerneteppe», tidligere Øst-Europa, er mer utbredt enn ellers i Europa, og at det har en sammenheng med at nynazismen har et sterkt fotfeste der. Satanistiske band vekker ikke like stor forferdelse som NSBM, noe Rem mener bunner i at folk generelt anser den satanistiske innpakningen som teatralisk, mens nazismen er mye mer reell både som tidligere og nåværende trussel og et stort traume i den vestlige verden. Det kommer også litt an på i hvilken kontekst symbolikken brukes; når regissører bruker hakekorset i krigsfilmer som Max Manus, blir det akseptert fordi det viser til historiske hendelser. Når symbolet brukes av musikkartister på scenen, blir man derimot usikre. Håvard Rem reagerer på at symbolikk fra norrøn mytologi sees på som mer problematisk enn hakekorset, da sistnevnte kan ses på som en provokasjon og norrøne symboler tolkes som nasjonalistiske. Han tror at rock og metal alltid vil oppsøke og trykke på samtidens såre punkter. (Hagen, 2012).

Som nevnt under delkapitlet om NSBM i teoridelen, har kvaliteten på både subsjangerens musikk og liveopptredener økt med tiden. R. Buesnel peker på at dette – i tillegg til den økende kommersialiseringen av black metal generelt – kanskje også er en grunn til at metalfans i større grad enn før velger å oppsøke undergrunns- og subsjangre, utover den norske black metalen. (Buesnel 2020, s. 406). Er NSBM egentlig aller mest å betrakte som en musikalsk sjanger, eller burde man kategorisere det som et redskap ytre høyre bruker for å spre sitt budskap? Som vi så gjennom Hendrik Möbus, eksisterer det en klar forbindelse mellom høyreekstreme krefter på flere kontinenter og subsjangeren. Hvis det er slik at NSBM er «nyttige idioter» for utbredelse av nasjonalisme og rasisme, løser det black metal fra den samme koblingen. Det store heavy metal-miljøet og en tilhørende antifascistisk bevegelse viser tendenser til å sky NSBM og tilhørende

subkulturer; man mener at rasismen i NSBM ikke har noe å gjøre i ekstrem metal. I 2019 ble antifascistiske Black Flags over Brooklyn arrangert – en metalfestival hvor fans demonstrerte en voksende motstand mot fusjon mellom enkelte ekstrem-metalsjangre og rasisme. (ibid, s. 407).

Flere selskaper innen musikkteknologi sensurerer artister som er tilknyttet NSBM. I 2014 ekskluderte Spotify, Google Play Music og Wimp band som hadde rasistisk tekstinnhold fra sine musikkbibliotek – deriblant norske Kaevum. (Bråthen, 2014). Ekskluderingen gjelder likevel ikke alle NSBM-band, ettersom mange av disse ikke har eksplisitt rasistisk innhold i sangtekstene sine. For eksempel finner man musikken til både polske Graveland, som går under NSBM, og norske Burzum – som vanligvis ikke regnes som NSBM, men likevel kaller seg selv en antisemitt – på Spotify. Deres sangtekster er ikke ekstreme, og derfor kan man ikke forvente at de fjernes. NSBM ligger enda lettere tilgjengelig på andre store plattformer som for eksempel YouTube, en følge av at teknologiske framskritt har muliggjort direkte opplasting.

Selv om tiltak mot hatefullt innhold kan ses som en god ting, kan det også bidra til å understreke og forsterke en uønsket generell assosiasjon mellom black metal og ekstreme holdninger. Buesnel peker på at det å bli utstøtt fra «modersjangeren» black metal og å bli truet med digital og politisk sensurering, kun åpner opp for mer sympati og ytterligere armerer statusen NSBM har som subkultur. På tross av motstanden, ser man at subkulturen overlever og opprettholder hvordan de ser på seg selv – som arvtakerne av black metal – og mange musikere i subsjangeren forfekter at høyreekstremisme er den ekte basen for black metal. (Buesnel 2020, s. 408). Dette kan virke ødeleggende for black metal-musikere som ikke har samme grunnsyn, og noe som kan ytterligere problematisere deler av black metals visuelle uttrykk.

5.0 Avsluttende refleksjoner

Black metal kan lett oppleves som et minefelt, der minene er kontroversielle holdninger. Bak musikk gjort lett tilgjengelig på populære strømmetjenester og band som får spille på store festivaler, lurer det oftere enn man skulle ønske slike holdninger – noe som kan føre til et moralsk dilemma. Mange av disse bandene går, som vi så, ikke under stempelet NSBM, til tross for mulige forbindelser til ekstreme ideologier og/eller bevegelser. NSBM-bandene er gjerne svært tydelige på hva de står for og er derfor ofte enkle å unngå, men det finnes mange eksempler på skjulte eller lite transparente koblinger til ekstreme menneskesyn og ditto politikk.

Det er forskjellige grunner til at folk overser eventuell bakenforliggende rasisme hos bandene de hører på; ens interesse av å lese om artister varierer fra å ville vite alt, til å ikke lese noen verdens ting. Uansett om man ønsker å nyte musikk uten å tenke politisk, er det viktig å ikke godskrive band med et tydelig politisk ekstremt motiv. Black metal-scenen er såpass stor at det sannsynligvis vil finnes tilsvarende band, som ikke fronter eksempelvis høyreekstrem rasistisk politikk. Dette handler ikke om at alle som liker metal behøver å bli en del av den antifascistiske black metal-scenen, men om hvilke signaler man ønsker å sende til omverdenen. En må å innse at ved å støtte artister med hatefulle holdninger, bidrar man til å gjøre metal-scenen til et lite inkluderende sted. Som jeg så vidt var inne på til sist i delkapittel 4.2, er det fortsatt ikke enkelt å ha en annen hudfarge enn hvit i hverken den store metal- eller i black metal-scenen. Dette er en problemstilling man kan skrive en hel avhandling om i seg selv, men jeg ville inkludere problematikken fordi jeg mener at den er altfor viktig til ikke å bli nevnt overhode.

Jeg mener ikke å promotere kanselleringskultur; etter mitt syn må folk ha mulighet til å få flere sjanser og til å kunne ta avstand fra sine tidligere utsagn. Jeg mener derimot at det er viktig å snakke om og fullstendig avvise ekstreme ytringer og grusomme handlinger som noe som ikke er greit, slik at vi unngår å leve som i fortiden, der diskriminering var mer akseptabelt. Selvfølgelig er det mulig å synes mørk og kontroversiell estetikk er kul, men en burde likevel stille seg spørsmålet om hvordan slik estetikk kan gå på bekostning av andre mennesker. Hvis det er ønskelig å endre black metal-scenen til å bli et mer inkluderende fellesskap uten reelle fiendtlige menneskesyn, er dette noe som er viktig å reflektere rundt.

6.0 Bibliografi

- Bjerke, S. E. (2014, 9. august). Øya-artist: - Jeg hyller ham for drapet på den j**vla homsen. *Nettavisen*. Hentet 22. april 2023 fra <https://www.nettavisen.no/nyheter/oya-artist-jeg-hyller-ham-for-drapet-pa-den-j-vla-homsen/s/12-95-8472868>
- Bråthen, J. (2014, 21. november). Spotify og Wimp fjerner musikk med rasistisk budskap. *VG*. Hentet 31. mars 2023 fra <https://www.vg.no/rampelys/musikk/i/PM0M0/spotify-og-wimp-fjerner-musikk-med-rasistisk-budskap>
- Buesnel, R. (2020). National Socialist Black Metal: a case study in the longevity of far-right ideologies in heavy metal subcultures. *Patterns of Prejudice*, 54(4), 393–408. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2020.1800987>
- Corte, U., & Edwards, B. (2008). White power music and the mobilization of racist social movements. *Music and Arts in Action*, 1(1), 4–20.
- Det Norske Akademis Ordbok. (u.å.). Subkultur. I *Det Norske Akademis Ordbok*. Hentet 6. mai 2023 fra <https://naob.no/ordbok/subkultur>
- Det Norske Akademis Ordbok. (u.å.). Undergrunnskultur. I *Det Norske Akademis Ordbok*. Hentet 6. mai 2023 fra <https://naob.no/ordbok/undergrunnskultur>
- Discogs. (u. å.). *Kaevum*. Discogs. Hentet 22. april 2023 fra <https://www.discogs.com/artist/1690709-Kaevum>
- Fellezs, K. (2011). Black Metal Soul Music: Stone Vengeance and the Aesthetics of Race in Heavy Metal. *Popular Music History*, 6(1-2), 180.
- Forskningsrådet. (2021, 22. desember). *Norsk veikart for forskningsinfrastruktur: Humaniora*. Forskningsrådet. Hentet 18. april 2023 fra <https://www.forskningsradet.no/sok-om-finansiering/midler-fra-forskningsradet/infrastruktur/norsk-veikart-for-forskningsinfrastruktur/omradestrategier/humanoria/>
- Goplen, O. (2021, 17. februar). Nihilisme. I *Store norske leksikon*. Hentet 16. mai 2023 fra <https://snl.no/nihilisme>

- Gundersen, D. (2023, 23. januar). Misanthrop. I *Store norske leksikon*. Hentet 15. mai 2023 fra <https://snl.no/misanthrop>
- Gylterud, S. J. (2023, 18. mars). *Nå er det flere diktaturer enn demokratier i verden*. Forskning.no. Hentet 6. mai 2023 fra <https://forskning.no/demokrati/na-er-det-flere-diktaturer-enn-demokratier-i-verden/2169403>
- Hagen, A. H. (2012, 20. juni). Lite nazisme i norsk black metal. *Adresseavisen*. Hentet 13. mai 2023 fra <https://www.adressa.no/kultur/i/dmE20B/lite-nazisme-i-norsk-black-metal>
- Infoportal Rituelle Gewalt. (2023, 16. mars). *Der Mord von Sondershausen – Sandro Beyer*. Infoportal Rituelle Gewalt. Hentet 20. april 2023 fra <https://www.infoportal-rg.de/faelle/beyer/>
- Jarlvargr, M. (2022, 21. mai). *Absurd: Totenlieder*. Hentet 19. mai 2023 fra <https://www.metal-archives.com/albums/Absurd/Totenlieder/32124>
- Jupskås, A. R. (2019, 31. oktober). Høyreekstremisme. I *Store norske leksikon*. Hentet 17. april 2023 fra <https://snl.no/h%C3%B8yreekstremisme>
- Kahn-Harris, K. (2004). The ‘Failure’ of Youth Culture. *European Journal of Cultural Studies*, 7(1), 95–111. <https://doi.org/10.1177/1367549404039862>
- Krane, M. M., & Barstad, L. H. (2023, 3. mars). *Hva er ytringsfrihet?* Stortinget. Hentet 11. mai 2023 fra <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/stortinget-undervisning/videregaende-skole/demokrati/hva-er-ytringsfrihet/>
- Larsson, U. (Programleder). (2020, 21. november). #05: The Hendrik Möbus Sessions Part 1. [Audiopodkast]. I *Urkult*. Nordisk Radio. Hentet 19. april 2023 fra <https://podcastaddict.com/episode/120306727>
- Larsson, U. (Programleder). (2020, 30. november). #06: The Hendrik Möbus Sessions Part 2. [Audiopodkast]. I *Urkult*. Nordisk Radio. Hentet 20. april 2023 fra <https://podcastaddict.com/episode/120306726>

- Larsson, U. (Programleder). (2021, 26. mars). #08: Make Black Metal Hate Again – Again [NSBM]. [Audiopodkast]. I *Urkult*. Nordisk Radio. Hentet 23. april 2023 fra <https://podcastaddict.com/episode/121011477> 23.04.2023.
- Linkdin. (u.å). *Benjamin Hedge Olson*. Linkdin. Hentet 11. mai 2023 fra <https://www.linkedin.com/in/benjamin-hedge-olson-a5ab7486>
- Mosurg. (2022, 17. august). *Absurd: Blutgericht*. Hentet 19. Mai 2023 fra <https://www.metal-archives.com/albums/Absurd/Blutgericht/434547>
- Mosurg. (2021, 8. mars). *Absurd: Death from the forest*. Hentet 18. mai 2023 fra https://www.metal-archives.com/albums/Absurd/Death_from_the_Forest/3224
- Mourning The Ancient. (2001, 2. april). *Hendrik Möbus Speaks*. Mourning The Ancient. Hentet 22. April 2023 fra <http://www.mourningtheancient.com/mobus.htm>
- Moynihan, M., & Søderlind, D. (2003). *Lords of chaos: the bloody rise of the satanic metal underground* (New ed., pp. XVIII, 405). Feral House.
- Nordisk Radio (u. å.). *Urkult – Nordisk Radios musikpodd*. Nordisk Radio. Hentet 23. april 2023 fra <https://nordiskradio.se/?program=urkult>
- NRK Kultur. (Produsent). (2020). *Helvete: Historien om norsk black metal* [TV-serie]. NRK. <https://tv.nrk.no/serie/helvete/sesong/1>
- Hedge Olson, B. (2021). Burzum shirts, paramilitarism and National Socialist Black Metal in the twenty-first century. *Metal Music Studies*, 7(1), 27–42. https://doi.org/10.1386/mms_00030_1
- Patterson, D. (2013). *Black Metal: Evolution of the Cult*. Feral House.
- Redaksjonen, Frihetskamp (2023, 19. februar). «Der og da sverget jeg en ed til meg selv: å gjøre det som trengs for å redde vårt folk» – Intervju med Fredrik Vejdeland. *Frihetskamp*. Hentet 23. april 2023 fra <https://www.frihetskamp.net/der-og-da-sverget-jeg-en-ed-til-meg-selv-a-gjore-det-som-trengs-for-a-redde-vart-folk-intervju-med-fredrik-vejdeland/> (slettet)

- SPLC. (2000, 6. desember). Arrest of german neo-nazi reveals growing internationalization of 'white power' music scene. *Southern Poverty Law Center*. Hentet 21. mai 2023 fra <https://www.splcenter.org/fighting-hate/intelligence-report/2000/arrest-german-neo-nazi-reveals-growing-internationalization-white-power-music-scene>
- Spiegel Panorama. (2001, 10. april). Satansmörder Hendrik Möbus: "Ein wahrer Nationalsozialist". *Der Spiegel*. Hentet 23. april 2023 fra <https://www.spiegel.de/sptv/a-127674.html>
- Spooky, K. (2022, 24. februar). *Absurd: Facta Loquuntur*. Hentet 19. mai 2023 fra https://www.metal-archives.com/albums/Absurd/Facta_Loquuntur/1414
- Thorsen, D. E. (2020, 6. november). Ekstremisme. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 18. april 2023 fra <https://snl.no/ekstremisme>
- Thorsen, D. E. (2023, 3. februar). Nazisme. I *Store norske leksikon*. Hentet 17. april fra <https://snl.no/nazisme>
- Tjora, A. (2021, 23. februar). Utenforskap. I *Store norske leksikon*. Hentet 7. mai 2023 fra <https://snl.no/utenforskap>
- Van Doorne, T. (2022). Black Metal, White Supremacy, and Fraught Masculinity. *React/review: a Responsive Journal for Art and Architecture*, 2. <https://doi.org/10.5070/R52056636>
- Velsvik, S. M. (2018, 2. mars). Norsk metalband avlyser USA-turné etter nazi-anklager. *NRK*. Hentet 13. mai 2023 fra <https://www.nrk.no/vestland/norsk-metalband-avlyser-usa-turne-etter-nazi-anklager-1.13940071>
- Winje, G. (2022, 2. juni). Paganisme. I *Store norske leksikon*. Hentet 15. mai 2023 fra <https://snl.no/paganisme>

